

Vì sao hàng nghìn cơ sở di tích không báo cáo thu chi tiền công đức?

Đa số các địa phương cho rằng, số tiền 4.100 tỷ đồng thu công đức năm 2023 của các di tích, kể cả di tích xếp hạng quốc gia đặc biệt mới chỉ phản ánh một phần, chưa đầy đủ.

Công khai 4.100 tỷ đồng tiền công đức

Bộ Tài chính vừa có Báo cáo gửi Chính phủ về kết quả kiểm tra tổng thể việc quản lý tiền công đức, tài trợ tại các di tích lịch sử - văn hóa trên phạm vi toàn quốc năm 2023.

Theo số liệu báo cáo của các địa phương, cả nước hiện có 31.211 di tích lịch sử - văn hóa (gồm 31.581 di tích thành phần), trong đó, có 206 di tích quốc gia đặc biệt, 3.875 di tích quốc gia, 10.963 di tích cấp tỉnh và 16.167 di tích được đưa vào danh mục kiểm kê di tích của địa phương.

Các địa phương cho biết, trong tổng số 31.581 di tích thành phần, có 15.324 di tích (49%) có số liệu thu, chi tiền công đức, tài trợ. Trong đó, di tích là cơ sở tôn giáo có tổng số 5.683 di tích, thì có 3.912 di tích (69%) có số liệu thu, chi tiền công đức, tài trợ, số di tích còn lại không báo cáo. Với các di tích khác, tổng số 25.898 di tích, có 11.412 di tích (44%) có số liệu thu, chi. Số còn lại chủ yếu là di tích tư nhân, nhà thờ dòng họ không báo cáo và các di tích đặc thù không có công đức, tài trợ gồm: Di tích là địa điểm ghi dấu sự kiện, mốc lịch sử, phố cổ, nhà cổ, văn chỉ, địa điểm khảo cổ, hang động. Các di tích trên địa bàn tỉnh Đắk Nông không có thu, chi công đức, tài trợ.

Tổng số tiền thực thu trong năm 2023 là 4.100 tỷ đồng (không bao gồm các khoản công đức, tài trợ bằng hiện vật, công trình xây dựng; tiền công đức, tài trợ cho hoạt động tôn giáo của tổ chức tôn giáo). Trong đó, số thu tại các di tích là cơ sở tín ngưỡng là 3.062 tỷ đồng (75%). Có 63 di tích thu trên 5 tỷ đồng, trong đó có 28 di tích thu trên 10 tỷ đồng, cao nhất là 7 di tích thu trên 25 tỷ đồng, gồm: Miếu Bà Chúa Xứ ở Châu Đốc, An Giang 220 tỷ đồng; Đền Bảo Hà ở Bảo Yên, Lào Cai 71 tỷ đồng; Khu di tích lịch sử Nhà tù Côn Đảo ở

Bà Rịa-Vũng Tàu 34 tỷ đồng; Đền Sòng Sơn ở Bím Sơn, Thanh Hóa 28 tỷ đồng; Đền Hùng ở Phú Thọ 26 tỷ đồng và 2 di tích ở Hà Nội: Đình La Khê ở Hà Đông 28 tỷ đồng và Đền Trình Ngũ Nhạc (chùa Hương) ở Mỹ Đức 33 tỷ đồng.

Số thu tại các di tích là cơ sở tôn giáo được 1.038 tỷ đồng (25%). Có 15 di tích thu trên 5 tỷ đồng, trong đó chỉ có 4 di tích thu trên 10 tỷ đồng, gồm: Chùa Tranh ở huyện Ninh Giang, tỉnh Hải Dương 10,2 tỷ đồng; Chùa Tâm Xá ở Đông Anh, Hà Nội hơn 10 tỷ đồng; Chùa Ông ở Biên Hòa, Đồng Nai 14,2 tỷ đồng; Ban Đại diện Phật giáo Hòa Hảo tỉnh Cà Mau 14,4 tỷ đồng.

Có 7 tỉnh, thành phố có số thu trên 200 tỷ đồng, gồm: Hà Nội 672 tỷ đồng, Hải Dương 278 tỷ đồng, An Giang 277 tỷ đồng, Bắc Ninh 269 tỷ đồng, Hưng Yên 242 tỷ đồng, Nam Định 215 tỷ đồng. Tỉnh Quảng Ninh được giao thực hiện thí điểm việc kiểm tra, số thu 4 tháng đầu năm 2023 trên 67 tỷ đồng (đã bổ sung số thu tại chùa Ba Vàng và một số di tích), ước thu cả năm trên 200 tỷ đồng. Có 9 tỉnh, thành phố có số thu trên 100 tỷ đồng đến dưới 200 tỷ đồng, gồm: Hải Phòng 183 tỷ đồng, Thái Bình 169 tỷ đồng, Vĩnh Phúc 127 tỷ đồng, Bắc Giang 122 tỷ đồng, Phú Thọ 119 tỷ đồng, Lào Cai 116 tỷ đồng, Nghệ An 115 tỷ đồng, Ninh Bình 110 tỷ đồng, Thanh Hóa 105 tỷ đồng.

Về chi, tổng số chi trong năm 2023 là 3.612 tỷ đồng (một số địa phương có số chi cao hơn số thu do sử dụng số dư năm 2022 chuyển sang). Trong đó, chi quản lý là 445 tỷ đồng (12%); chi hoạt động lễ hội là 692 tỷ đồng (19%); chi tu bổ, tôn tạo di tích là 1.643 tỷ đồng (46%); các khoản chi tuyên truyền, bảo đảm an ninh trật tự, phòng chống cháy nổ, bảo vệ môi trường, cải tạo, nâng cấp, xây dựng mới các công trình phụ trợ tại di tích là 542 tỷ đồng (15%). Chi

Số tiền báo cáo 4.100 tỷ đồng từ thu tiền công đức được cho là chưa đầy đủ.

Ảnh minh họa

hoạt động từ thiện, nhân đạo là 290 tỷ đồng (8%), gồm hỗ trợ cho học sinh có hoàn cảnh khó khăn 47 tỷ đồng; hỗ trợ người bị thiệt hại do thiên tai, hỏa hoạn 8 tỷ đồng; ủng hộ xây dựng nhà ở cho hộ nghèo 27 tỷ đồng; ủng hộ làm đường giao thông nông thôn 43 tỷ đồng; ủng hộ khác 165 tỷ đồng.

Đối với số tiền còn dư đến cuối năm 2023, được chuyển sang năm 2024 để tiếp tục sử dụng cho việc bảo vệ, phát huy giá trị di tích và tổ chức lễ hội.

Còn tình trạng thất thoát, trộm cắp tiền công đức

Theo đánh giá của Bộ Tài chính, trong điều kiện cân đối ngân sách Nhà nước gặp nhiều khó khăn, chi ngân sách dành cho lĩnh vực văn hóa hàng năm còn khiêm tốn, thì tiền công đức, tài trợ tại các di tích lịch sử - văn hóa là nguồn tài chính rất quan trọng, đã và đang đóng góp tích cực cho việc bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa nói riêng, góp phần phát triển kinh tế - xã hội của đất nước nói chung.

Việc quản lý tiền công đức, tài trợ tại các di tích đã và đang có sự chuyển biến tích cực theo hướng công khai,

minh bạch kể từ khi Bộ Tài chính ban hành Thông tư số 04/2023/TT-BTC ngày 19/1/2023.

Đa số báo cáo của địa phương cho rằng số liệu báo cáo thu, chi tiền công đức, tài trợ của các di tích, kể cả di tích xếp hạng quốc gia đặc biệt mới chỉ phản ánh một phần, chưa đầy đủ. Tại các di tích là cơ sở tôn giáo về cơ bản đều có hoạt động thu, chi tiền công đức, tài trợ nhưng còn khoảng 31%, tương ứng 1.771 cơ sở di tích, không báo cáo; trong số này có nhiều chùa thuộc sở hữu chung của cộng đồng đã được UBND cấp tỉnh đưa vào danh mục kiểm kê để phục vụ cho công tác bảo tồn, tôn tạo và phát huy giá trị di tích không báo cáo, với lý do là việc địa phương đưa chùa vào danh mục kiểm kê di tích không có ý kiến nhà chùa.

Tại các di tích là đền, chùa có đặt đĩa, đặt khay trên các ban thờ khiến du khách đặt nhiều loại tiền lộn xộn, không chỉ làm mất đi sự tôn nghiêm, thanh tịnh nơi thờ tự mà còn gây lòng tham cho người khác. Theo quy định tại Thông tư số 04/2023/TT-BTC, các khoản tiền nêu trên được thu gom để kiểm đếm và sử dụng chung cho việc

bảo vệ, phát huy giá trị di tích và lễ hội; trong đó có chi thù lao cho người trông coi, bảo vệ di tích và chi mua hương, hoa, lễ vật, đèn nhang tại di tích. Tuy nhiên, việc thực hiện tại những di tích chưa lắp camera có bảo đảm minh bạch hay không hoàn toàn phụ thuộc vào ý thức tự giác của người đại diện di tích.

Việc quản lý tiền công đức, tài trợ tại không ít di tích chưa chặt chẽ, tiềm ẩn rủi ro, để thất thoát, trộm cắp: Một số di tích giao tiền cho cá nhân giữ, đứng tên gửi tiết kiệm, cho các cá nhân vay, đã có trường hợp bị lừa nhiều tỷ đồng. Một số di tích có thói quen giữ tiền mặt mà không gửi vào tài khoản bị kẻ gian lấy trộm; nhiều di tích tiếp nhận tiền trong hòm công đức chưa kịp thời bị kẻ gian cạy phá hòm lấy tiền. Cá biệt, có trường hợp nhân viên Ban Quản lý di tích lấy trộm tiền công đức bị nhiều người phát hiện, số tiền không nhiều nhưng hành vi trộm cắp tiền công đức đã để lại ấn tượng không tốt với du khách thập phương.

Vẫn còn xảy ra “va chạm” trong việc tiếp nhận tiền công đức, tài trợ tại một số di tích đan xen các chủ thể khác nhau quản lý, nhất là những di tích vừa có cơ sở tín ngưỡng, vừa có cơ sở tôn giáo (cụm di tích gồm đình, đền, miếu, chùa) và một số cụm di tích là cơ sở tín ngưỡng giao khoán cho các hộ gia đình quản lý, làm ảnh hưởng đến những giá trị tốt đẹp của tín ngưỡng, tôn giáo.

Ngoài việc quản lý tiền công đức, tình trạng đốt vàng mã với số lượng lớn gây tốn kém, lãng phí, ô nhiễm môi trường, nguy cơ cháy nổ tại các di tích là cơ sở tín ngưỡng, nhất là các đền, tiêu biểu là: Nhóm du khách trú tại phường Quang Trung, tỉnh Thái Bình đến làm lễ tại đền Tranh, huyện Ninh Giang, tỉnh Hải Dương ngày 7/12/2023 chở theo 100 bao tải vàng mã với khối lượng khoảng 1,5 tấn, gây xôn xao dư luận; có không ít du khách đi lễ đầu năm 2024 tại đền Ông Hoàng Mười ở tỉnh Nghệ An phải dùng xe kéo đồ vàng mã đưa vào đền...